

ALBERT SCHWEITZER. REFRANYS I MÀXIMES

ALBERT SCHWEITZER. SAYINGS AND MAXIMS

Héloïse Elisabeth Marie-Vincent Ghislaine Ducatteau

10.26754/ojs_arif/arif.2025111186

Albert Schweitzer (ed.) (2023): *Ainsi parlait / Also sprach Albert Schweitzer. Dits et maxims de vie choisis et traduits de l'allemand par Jean-Paul Sorg. Édition bilingue*, Paris: Arfuyen, 168 pp.

Albert Schweitzer dista molt de gaudir del mateix reconeixement que el seu cosí-avi Jean-Paul Sartre. Cal recordar que el gran pensador de l'existencialisme va ser educat per la seva mare i el seu avi, Charles Chrétien Schweitzer, professor d'alemany i autor de diversos mètodes lingüístiques. Sartre esmenta el seu avi i el germà del seu pare al seu llibre autobiogràfic *Les paraules*. El 75% dels escrits de Schweitzer segueixen estant no traduïts al francès. N'hi ha prou amb esmentar *Deutsche und französische Orgelbaukunst und Orgelkunst* [*Construcció i art alemany i francès de l'òrgan*] publicat el 1906 o la *Geschichte der Paulinischen Forschung* [*Història de la investigació paulina*] publicada el 1911. Aquest últim text, però, ha estat analitzat en francès per Jean-Paul Sorg (2011: 281-304). Malauradament, aquest article acadèmic no s'esmenta al present llibre. Les altres obres del nostre filòsof de Mulhouse, que va ser president de l'Associació Francesa dels Amics d'Albert Schweitzer (AFAAS) entre el 2008 i el 2011, no solen citar-se. És el cas de l'exposició que va coorganitzar amb Benoît Wirrmann el 2015 o d'un altre article acadèmic sobre la qüestió de Déu (2001: 31-48).

Aquesta publicació reuneix els seus escrits. Com ens recorda el traductor Jean-Paul Sorg, a La Pléiade es podrien comptar fins a deu volums. I es caracteritzen per una gran varietat genèrica i temàtica. A més de sermons, la bibliografia inclou obres de caràcter teològic i musicològic (entre elles les esmentades anteriorment), però també autobiogràfic i filosòfic. Albert Schweitzer també va mantenir un intens intercanvi epistolar amb la seva dona entre el 1901 i el 1912, que es va publicar en tres volums entre el 2005 i el 2009.

Després d'una introducció en què Jean-Paul Sorg destaca els conceptes clau de la filosofia schweitzeriana, és a dir, el respecte a la vida (*Ehrfurcht vor dem Leben*) i la mandra intel·lectual, la indiferència (*Gedankenlosigkeit*), així com la seva diversitat genèrica entre sermons, discursos i assaigs, els extractes es presenten en format bilingüe. Els textos en la versió original, a l'esquerra, es contraposen a la traducció francesa inèdita, a la dreta. El mateix principi s'aplica als altres llibres de la col·lecció "Ainsi parlait" publicats per Arfuyen, ja siguin en català o holandès.

La llengua original dels textos de Schweitzer és l'alemany, en poques ocasions l'anglès (cf. carta a Kennedy). Curiosament, no es tradueixen a l'alemany textos escrits originalment en francès, com ara les cites apòcrifes, el discurs davant l'*Académie des sciences morales et politiques*, el discurs del Premi Nobel de la Pau o Johann Sebastian Bach, el músic poeta. Tot i això, haurien estat benvinguts per a les amants dels temes literaris. A més, l'avantguardisme del pensador sovint queda eclipsat pel seu paper humanitari. El seu paper pioner és aquí notable a diversos nivells, ja que està en consonància amb els debats socials actuals: la defensa del laïcisme ("La religió és un assumpte privat") i el perill del progrés tecnològic.

Una nota biogràfica al final dóna compte dels pelegrinatges del pastor-organista criat a Gunsbach, a Alsàcia, a l'oest de Colmar, a prop dels Vosges. En aquest municipi es va fer construir una gran casa després de rebre el premi Goethe; avui és un museu en memòria de la seva obra, a dues passes del *Museu de la Casa del Formatge - Vall de Munster*. Es va formar a Alsàcia, però abans d'iniciar els estudis de medicina, unes escales a Barcelona li van donar l'oportunitat de donar a conèixer millor Bach allà. La seva activitat a l'Àfrica Occidental Francesa, actual Togo, més concretament a l'hospital de Lambaréné, es va intercalar amb tornades a Europa i Amèrica. La Primera Guerra Mundial el va obligar a ser repatriat amb la seva dona, Hélène Bresslau, als camps d'internament de Garaison, als Alts Pirineus, i Saint-Rémy de Provence, a les Bouches-du-Rhône. A això va seguir un breu període més tranquil a la Selva Negra amb la seva filla Rhéna, nascuda el 1919. Fins a la seva mort, Albert Schweitzer va alternar enregistraments a Londres i conferències a Praga i els Països Baixos.

Estem davant d'un tresor enginyosament ordit que farà les delícies tant dels antropòlogues aprenents com de les experimentades. Tant de bo es reediti aquest llibre amb una bibliografia que reuneixi més recursos d'accés obert dotats de DOI i indexats. I que s'integri millor al cànon humanístic, ja sigui a través d'exposicions a museus, pel·lícules o obres de teatre. Si el llibre es reedita, es beneficiaria d'incorporar les novetats publicades des del 2018 sobre Albert Schweitzer, com ara: *L'aventura de Lambaréné (vista de França): realitats i representacions*.

S'han d'incloure publicacions anteriors no incloses a la primera edició: sobre el misticisme d'Albert Schweitzer (Jarosz 2004a: 357-371; Jarosz 2004b: 695-710; Stareńczak 2005: 79-100).

Héloïse Elisabeth Marie-Vincent Ghislaine Ducatteau
 Université Paris-Est Créteil
 heloise.ducatteau.conseil@univ-smb.fr

BIBLIOGRAFIA

- JAROSZ, K. (2004a): "Autonomia wobec praw rządzących światem jako warunek życia prawdziwie moralnego w filozofii Alberta Schweitzera", *Studia ecologicae et bioethicae*, n.º 2 (1), pp. 357-371, URL = <https://doi.org/10.21697/seb.2004.2.1.20>.
- JAROSZ, K. (2004b): "Mistyka uwieczniona w etyce, czyli Alberta Schweitzera mistyka etycznego zjednoczenia z bytem", *Studia ecologicae et bioethicae*, n.º 2 (1), pp. 695-710, URL = <https://doi.org/10.21697/seb.2004.2.1.42>.
- SORG, J.-P. (2001): "La question de Dieu dans la théologie et dans l'éthique d'Albert Schweitzer", *Théolib*, n.º 14, pp. 31-48.
- SORG, J.-P. (2011): "La genèse de la *Geschichte der Paulinischen Forschung* dans la correspondance d'Albert Schweitzer et Hélène Bresslau", *Positions luthériennes*, n.º 59 (4), pp. 281-304.
- SORG, J.-P. (2019): *L'aventure de Lambaréné (vue de France) : réalités et représentations*. AFAAS - Association française des amis d'Albert Schweitzer.
- SORG, J.-P., & WIRRMANN, B. (2015): *Albert Schweitzer : entre les lignes : [catalogue de l'exposition, Bibliothèque nationale et universitaire de Strasbourg, du 17 octobre 2015 au 30 décembre 2015]*. Bibliothèque nationale et universitaire.
- STARENCZAK, P. (2015): "Etyczny mistycyzm Alberta Schweitzera", *Paedagogia christiana*, n.º 34 (2), pp. 79-100, URL = <https://doi.org/10.12775/PCh.2014.024>.